

інтровертами, мають більшу вираженість жорстокості, більшу схильність робити необґрунтовані узагальнення негативних фактів щодо взаємин з партнерами й у спостереженні за соціальною дійсністю, не приховувати і не пом'якшувати свої негативні оцінки і переживання з приводу більшості оточуючих: висновки про них різкі, однозначні і зроблені, можливо, назавжди та з можливою агресивністю.

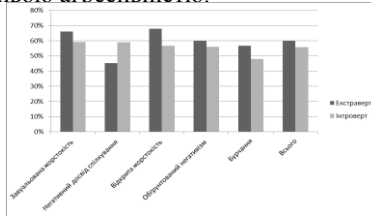

Рис. 2.1 Дані щодо комунікативної установки у екстравертів та інтровертів

Таким чином, дослідження показує наявність відмінностей у спілкуванні майбутніх психологів, зокрема у комунікативній установці майбутніх психологів залежно від належності їх до екстравертів чи інтровертів, що необхідно враховувати при їх професійній підготовці.

Особистісні детермінанти стилів лідерства студентів

Шут Г.В., студент юридично–психологічного факультету ННІЗН НАВС
Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор *Хохліна О.П.*

Студента-психолога майбутня професія в сучасних умовах соціально-економічного та політичного розвитку країни зобов'язує виявляти та розвивати власні лідерські якості, оскільки психолог у своїй професійній діяльності часто виступає в ролі організатора. Зважаючи на те, що лідерство є психологічним феноменом, що зумовлюється взаємодією багатьох змінних (психологічними характеристиками особистості, особливостями спілкування та спільної діяльності в групі та ін.), доцільним є вивчення того, які особливості здатності до саморегуляції та властивостей особистості характерні для осіб з різним стилем лідерства.

Саморегуляція розглядається С.Д.Максименком як змістовна ознака особистості, яка полягає в забезпеченні психологічно комфортного і стабільного стану внутрішнього світу. Поняття саморегуляції визначається як система психічного самовпливу особистості з метою свідомого управління власними психічними станами відповідно до вимог ситуації та доцільності, розглядається як стрижень довільної поведінки та діяльності. При визначенні властивостей особистості розглядалися окремі її складові відповідно до структури особистості, запропонованої А.Г.Ковальовим. Таким чином, вивченню підлягали вид саморегуляції, тип темпераменту, тип акцентуації характеру, тип мислення (що є вершинним психічним процесом серед тих, які визначають рівень інтелекту, тобто загальних здібностей), вид спрямованості та вид самосвідомості, які розглядалися можливими детермінантами становлення стилю лідерства. На

емпіричному етапі дослідження використовувалася методика «Схильність до певного стилю керівництва» Є.П.Ільїна, опитувальник для виявлення вираженості самоконтролю в емоційній сфері, діяльності, поведінці Г.С.Нікіфорова, В.К.Васильєва, С.В.Фірсової, методика «Визначення переважаючого типу темпераменту» В.С.Івашкіна, опитувальник Х.Смішка «Діагностика типів акцентуації рис характеру та темпераменту за К.Леонардом», опитувальник для визначення типів мислення та рівня креативності Г.С.Нікіфорова, методика діагностики спрямованості особистості Б.Басса, тест-опитувальник ставлення до себе В.В.Століна та С.Р.Пантелєєва. Для визначення ступеня взаємозв'язку між досліджуваними явищами використовувалися коефіцієнти взаємної зв'язаності ЧупроваК і ПірсонаС. Досліджуваними були 47 студентів ННПП НАВС, які навчаються за напрямом «Психологія».

Зважаючи на отримані коефіцієнти взаємної зв'язаності ЧупроваК і ПірсонаС, можемо говорити про наявність взаємозв'язку між стилем лідерства студентів і такими психологічними властивостями особистості, як темперамент ($K=0,4426$) і характер ($K=0,3738$), на середньому рівні. Низький рівень залежності характеризує зв'язок між стилем лідерства та здатністю до саморегуляції ($K=0,2377$), а також рештою властивостей особистості, а саме здібностями ($C=0,1821$), спрямованістю ($K=0,2668$), самосвідомістю ($C=0,1874$).

Отримані дані показують, що особи, які мають авторитарний та демократичний стилі лідерства, характеризуються найбільш вираженим самоконтролем в діяльності та соціальним самоконтролем. Серед представників авторитарно-демократичного стилю для більшості найхарактернішим є самоконтроль в діяльності, а на меншому рівні зв'язку – емоційний та соціальний самоконтроль. Студенти, що використовують змішаний стиль лідерства, характеризуються найбільшою схильністю до соціального самоконтролю та меншою мірою – до емоційного самоконтролю та самоконтролю в діяльності.

Результати дослідження показують, що особи, які мають авторитарний стиль лідерства, характеризуються змішаним та холеричним типом темпераменту. Ті, що використовують змішаний стиль, характеризуються холеричним та флегматичним типом темпераменту. Особи ж з демократичним та авторитарно-демократичним стилем лідерства характеризуються переважно (але на меншому рівні зв'язку) змішаними типами темпераменту.

У студентів з авторитарним стилем виявлено наявність циклотимічного, неврівноваженого та екзальтованого типів акцентуації. Студенти з демократичним стилем лідерства чи не мають акцентуацій, чи мають гіпертимну. В осіб з авторитарно-демократичним стилем також наявна гіпертимна акцентуація. Найбільше типів акцентуацій (застрягаюча, емотивна, циклотимічна) мають студенти зі змішаним стилем лідерства. Співставлення даних щодо стилів лідерства та типів мислення, що лежить в основі здібностей, свідчить про те, що для досліджуваних студентів, яким притаманний авторитарний стиль, характерним (хоч і незначною мірою) є предметне, образне та символічне мислення; знакове вони використовують найменшою мірою. Водночас для студентів з іншими стилями лідерства (демократичним, авторитарно-

демократичним, змішаним) більш характерним є знакове та образне мислення. Виявлено, що особи з усіма стилями лідерства спрямовані на справу (щонайбільше – змішаний). Спрямованість на спілкування виявлена у студентів з авторитарним і демократичним стилям, а на себе – лише в осіб з авторитарно-демократичним стилем лідерства. У представників авторитарного стилю лідерства, на відміну від інших, така ознака самосвідомості, як очікуване ставлення інших, не виражена взагалі, але достатньо представлена самоповага, аутосимпатія та самоінтерес. Особи ж зі змішаним стилем лідерства виразно характеризуються наявністю усіх типів ставлення до себе. У студентів, для яких характерними є авторитарно-демократичний і демократичний стилі, усі типи самосвідомості розподілені досить рівномірно, хоч і на невисокому рівні.

Таким чином, результати дослідження щодо наявності та характеру зв'язку стилю лідерства зі здатністю до саморегуляції та властивостями особистості дозволили визначити певні психологічні особливості студентів з різним стилем лідерства. Отже, отримані дані дають нам можливість говорити про те, що студенти з різним стилем лідерства мають свої характерні психологічні відмінності.